

Методична розробка уроку

БІЗНЕС-ПЛАН ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Селізар Василь Михайлович,
директор, викладач професійно-теоретичної підготовки
Державного навчального закладу
«Вище професійне училище №11 м. Хмельницького»

e-mail: vpul1khn@ukr.net

Кедис Лариса Анатоліївна,
методист, викладач професійно-теоретичної підготовки
Державного навчального закладу
«Вище професійне училище №11 м. Хмельницького»

e-mail: ms.ms.vasilevs@ukr.net

Тема уроку «БІЗНЕС-ПЛАН ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Дисципліна: спеціальний курс «Основи підприємництва»

Мета уроку:

формування предметних компетентностей:

- ✓ групування витрат підприємства, калькулювання собівартості;
- ✓ мотивація трудової діяльності та політика оплати праці;
- ✓ вміння здійснювати економічні розрахунки;

формування ключових компетентностей:

- ✓ уміння вчитися: уміння аналізувати, виконувати економічні розрахунки;
- ✓ спілкуватися рідною мовою: уміння обговорювати питання, пов'язані з проблемами проекту;
- ✓ компетентність у цифрових технологіях: уміння використовувати цифрові технології для пошуку проблематики проекту;
- ✓ математична компетентність: здатність до раціонального витрачання коштів;
- ✓ ініціативність і підприємливість: здатність аналізувати помилки або можливі ризики під час вибору проекту і відповідно ризикувати для досягнення запланованого

результату;

✓ соціальна і громадянська компетентності: уміння працювати в колективі

ХІД УРОКУ

I. Організаційна частина:

- ✓ рапорт чергового про відсутніх на уроці;
- ✓ перевірка готовності учнів до уроків.

II. Актуалізація знань:

2.1. Повідомлення теми, мети, девізу уроку.

Виробнича діяльність будь-якого суб'єкта підприємництва починається з планування. Раніше плани часом мали формальний характер, зараз підприємці не можуть бути байдужими до свого бізнесу, до свого підприємства. Підприємець повинен знати сильні й слабкі сторони фірми та вміти спланувати її роботу. Неперевершене значення у цьому має бізнес-план. Тому кожний підприємець повинен складати такий план. Що таке бізнес-план, які функції він виконує, які його структура, загальна методологія, логіка та технологія його розробки? Відповіді на ці запитання ви знайдете сьогодні на уроці.

2.2. Перевірка знань попереднього матеріалу.

Викладач використовує на уроці відомість контролю знань учнів групи.

Відомість контролю знань учнів групи №

№ п/п	Прізвище, ім'я, по-батькові	Оцінка за перевірку знань попередньої теми	Закріплення нової теми	Загальна оцінка
1.				
2.				
...				

Перевірка домашнього завдання за допомогою індивідуальних карток-завдань за варіантами (додаток 1).

III. Вивчення нового матеріалу (розповідь з елементами бесіди).

План

1. Основні цілі і функції бізнес-плану.
2. Типові розділи бізнес-плану.
3. Проблеми сучасного бізнес-планування.

3.1. Основні цілі і функції бізнес-плану.

Девізом нашого уроку ми обрали такий вислів: *«Бізнес-план – це система доказів успішності передбачуваного бізнесу»* (Л. Ф. Циферблат¹⁸)

Виникнення будь-якої підприємницької ідеї ставить багато різноманітних запитань:

- ✓ хто виступає як конкретні споживачі?
- ✓ яким є ринок продукту підприємства?
- ✓ які кошти необхідні для реалізації проєкту?
- ✓ чи виправдовує себе економічний проєкт?

Задля отримання відповідей на ці запитання й складається бізнес-план.

Бізнес-план – це письмовий документ, де викладено сутність підприємницької ідеї, шляхи й засоби її реалізації та схарактеризовано ринкові, виробничі, організаційні та фінансові аспекти майбутнього бізнесу, а також управління ним.

Складати бізнес план рекомендується на 3-5 років. Для першого та другого року показники слід давати щомісячна і щоквартально, далі в річному розрізі.

Основні цілі бізнес-плану:

- ✓ Налаштування комунікацій між підприємцям і майбутнім постачальником, продавцями і найманими робітниками.
- ✓ Проєктування системи управління задуманим бізнесом в конкретній сфері діяльності.
- ✓ Своєчасне передбачення можливих проблем на дорозі до успіху організації власної справи.
- ✓ Формування та розвиток управлінських талантів підприємця.
- ✓ Перевірка впевненості власної підприємницької ідеї, ще до її практичної реалізації.

¹⁸ Л.Ф. Циферблат – автор численних публікацій, зокрема, книги «Бізнес-план: робота над помилками»

В ринковій системі господарювання бізнес-план виконує дві важливі і практичні головні функції (рис.1).

Рис.1. Основні функції бізнес-плану

Основні вимоги до розроблення й оформлення бізнес-плану

Розроблення бізнес-плану є обов'язковою умовою при:

- ✓ утворенні нових підприємств
- ✓ реконструкції діючих підприємств;
- ✓ обґрунтування ефективності інвестицій.

Цей документ забезпечує впевненість майбутніх інвесторів у тому, що їхні інвестиції будуть прибутковими.

3.2. Типові розділи бізнес-плану (рис.2).

Рис.2. Типові розділи бізнес-плану

3.3. Проблеми сучасного бізнес-планування.

1. Відсутність єдиного стандартного формату бізнес-плану приводить до незрозуміння, наприклад, між кредитним інспектором і розробником (замовником) даного «продукту».
2. Недолік інформаційного забезпечення, особливо того, що стосується внутрішніх фінансових норм і нормативів.
3. Величезна проблема – гарантії майбутніх інвесторів.

4. Висока вартість розроблення бізнес-плану. Складання бізнес-плану не «своїми силами», а в консалтинговій фірмі коштує мінімум 2000 доларів.

5. Відсутність гарантій в здобутті фінансування під бізнес-план, навіть якщо в основі його лежить «хороша» ідея, а за ним стоять професійні менеджери-економісти.

IV. Закріплення нового матеріалу.

1. Робота з бізнес-планом готелю (додаток 3).

2. Конкурс «Хто швидше заповнить таблицю «Основні розділи бізнес-плану» (рис.3).

Група ділиться на три команди. Виграє та команда, яка швидше заповнить таблицю.

Рис. 3. Основні розділи бізнес-плану (таблиця для гри)

V. Підведення підсумків.

Виставлення оцінок за урок.

VI. Домашнє завдання.

- ✓ Опрацювати усі завдання практикуму.
- ✓ Обрати вид підприємницької діяльності, придумати назву організації, скласти короткий бізнес-план.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

КАРТКИ-ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ «ВИДИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» (для перевірки домашнього завдання)

Варіант № 1

Завдання №1 (2 б)

Встановити відповідність між видом підприємницької діяльності та його змістом.

Виробнича діяльність – це ...	1. безпосередня реалізація товарів і послуг.2. створення товарів і послуг.3. функції пов'язанні з рухом грошей, цінних паперів, надання кредитів та страхуванням майна і ризиків.4. сприяння встановленню ділових контрактів, укладанню угод на купівлю продаж товарів і послуг.
Відповідь: 2	

Завдання № 2 (2 б)

Встановити відповідність форми власності та організаційних форм підприємств.

Приватна власність – це....	1. приватна власність.2. державне підприємство.3. казенне підприємство.4. кредитні спілки.5. підприємець-фізична особа.6. комунальне підприємство.7. індивідуальне підприємство.8. підприємства спільні з іноземним капіталом.9. акціонерне товариство.10. сімейні підприємства.11. колективне товариство12. селянські фермерські господарства.13. кооперативи.14. релігійні організації.15. командитні товариства.
Відповідь: 1,5,7,10,12.	

Завдання № 3(3 б)

Які зараз існують критерії класифікації підприємств?

Варіант № 2

Завдання №1 (2 б)

Встановити відповідність між видом підприємницької діяльності та його змістом.

Посередницька діяльність – це...	1. безпосередня реалізація товарів і послуг.2. створення товарів і послуг.3. функції пов'язанні з рухом грошей, цінних паперів, надання кредитів та страхуванням майна і ризиків.4. сприяння встановленню ділових контрактів, укладанню угод на купівлю продаж товарів і послуг.
Відповідь: 4	

Завдання № 2 (2 б)

Встановити відповідність форми власності та організаційних форм підприємств.

Колективна власність – це....	1. приватна власність.2. державне підприємство.3. казенне підприємство.4. кредитні спілки.5. підприємець-фізична особа.6. комунальне підприємство.7. індивідуальне підприємство.8. підприємства спільні з іноземним капіталом.9. акціонерне товариство.10. сімейні підприємства.11. колективне товариство.12. селянські фермерські господарства.13. кооперативи.14. релігійні організації.15. командитні товариства.
Відповідь: 4,9,11,13,14,15.	

Завдання №3 (3 б)

Які зараз існують види підприємницької діяльності?

Варіант № 3

Завдання №1 (2 б)

Встановити відповідність між видом підприємницької діяльності та його змістом.

Комерційна діяльність – це – це...	1. безпосередня реалізація товарів і послуг.2. створення товарів і послуг.3. функції пов'язані з рухом грошей, цінних паперів, надання кредитів та страхуванням майна і ризиків.4. сприяння встановленню ділових контрактів, укладанню угод на купівлю продаж товарів і послуг.
Відповідь: 1	

Завдання № 2 (2 б)

Встановити відповідність форми власності та організаційних форм підприємств.

Державна власність – це....	1. приватна власність.2. державне підприємство.3. казенне підприємство.4. кредитні спілки.5. підприємець-фізична особа.6. комунальне підприємство.7. індивідуальне підприємство.8. підприємства спільні з іноземним капіталом.9. акціонерне товариство.10. сімейні підприємства.11. колективне товариство.12. селянські фермерські господарства.13. кооперативи.14. релігійні організації.15. командитні товариства.
Відповідь: 2,3,6.	

Завдання №3 (3 б)

За якими формами власності поділяються підприємства?

Варіант № 4

Завдання №1 (2 б)

Встановити відповідність між видом підприємницької діяльності та його змістом.

Фінансова діяльність – це – це...	1. безпосередня реалізація товарів і послуг.2. створення товарів і послуг.3. функції пов'язанні з рухом грошей, цінних паперів, надання кредитів та страхуванням майна і ризиків.4. сприяння встановленню ділових контрактів, укладанню угод на купівлю продаж товарів і послуг.
Відповідь: 3	

Завдання № 2 (2 б)

Встановити відповідність форми власності та організаційних форм підприємств.

Змішана власність – це....	1. приватна власність.2. державне підприємство.3. казенне підприємство.4. кредитні спілки.5. підприємець-фізична особа.6. комунальне підприємство.7. індивідуальне підприємство.8. підприємства спільні з іноземним капіталом.9. акціонерне товариство.10. сімейні підприємства.11. колективне товариство.12. селянські фермерські господарства.13. кооперативи.14. релігійні організації.15. командитні товариства.
Відповідь: 8.	

Завдання № 3 (3 б)

За якими організаційними формами поділяються підприємства? Охарактеризуйте одну з них.

ДОДАТОК 2

«ЕКОНОМСЛОВНИК»

Підприємець – це фізична особа, що здійснює підприємницьку діяльність, тобто ініціативну, систематичну, на власний ризик діяльність з метою одержання прибутку.

Головна ціль підприємця – це прибуток, тому він організовує підприємницьку діяльність, створює підприємство

Підприємство – це самостійний господарюючий статутний суб'єкт, що має права юридичної особи та здійснює виробничу, науково-дослідну і комерційну діяльність з метою одержання відповідного прибутку (доходу).

Основні документи, що регулюють діяльність підприємства:

- Закон України «Про підприємства в Україні»
- Статут
- Ліцензія
- Колективний договір
- Патент

Інформаційне поле бізнес-плану – це сукупність документів чи даних правового, політичного, економічного, комерційного, науково-технічного, зовнішньоекономічного та соціального характеру, які забезпечують інформаційні потреби підприємця в процесі опрацювання бізнес-плану

Планування – це не просто вміння передбачати всі необхідні дії. Це також здатність передбачати будь-які несподіванки, які можуть виникнути по ходу справи, і уміти з ними справлятися. Фірма не може повністю усунути ризик всвоїй діяльності, але здатна управляти їм за допомогою ефективного передбачення. Найбільш об'єктивну оцінку бізнесу дає бізнес – план.

Бізнес-план – це план розвитку бізнесу на майбутній період, в якому сформульовані предмет, основні цілі, стратегії, напрями і географічні регіони господарської діяльності, в якому визначені цінова політика, ємкість і структура ринку, умови здійснення постачань і закупівель, транспортування, страхування і переробки товарів, чинники, що впливають на зростання або зниження доходів і витрат по групі товарів і послуг, що є предметом підприємства.

Функції бізнес-плану в ринковій системі господарювання:

Зовнішня – ознайомити різних представників ділового світу із сутністю та основними аспектами реалізації конкретної підприємницької ідеї.

Внутрішня (життєво важлива для діяльності самого підприємства) – опрацювати механізм самоорганізації, тобто цілісну, комплексну систему управління реалізацією підприємницького проекту.

ДОДАТОК 3

БІЗНЕС-ПЛАН ГОТЕЛЮ

Описова частина бізнес-плану

Призначення бізнесу: Відкриття готелю на 73 номери (108 місць) рівня «три зірки».

Мета проєкту: прийом і обслуговування гостей міста, забезпечення їх комфортного проживання.

Попит: У даний час відзначається значне збільшення попиту на готельні послуги. Це зв'язано, перш за все, з розвитком вітчизняної туристичної галузі, відкриттям крупних спільних підприємств, проведенням в багатьох містах регулярних виставок, конференцій і семінарів. У першу чергу мають попит невеликі приватні готелі, розташування в екологічно чистих районах далеко від міської метушні.

Маркетинг і збут: для забезпечення стабільної заповнюваності готелю передбачається проведення реклами через друковані видання та Інтернет, укладення договорів з турагентствами на розміщенні невеликих груп туристів.

Приміщення під готель: Найбільш оптимальним у готельному бізнесі вважається будівництво будівлі або придбання готових приміщень. У цьому бізнес-плані готелю ми розглянемо варіанти будівництва власної будівлі. При виборі місця розташування готелю необхідно врахувати наявність зручних під'їзних шляхів, дислокацію виводів електричних і газових мереж, систем водопроводу і каналізації в безпосередній близькості від будівельної площі.

Виробничий план.

Загальна площа приміщень готелю складає 4000 кв. м., включаючи номери для мешкання:

- люкс – 5шт.;
- двомісні номери – 30 шт.;
- одномісні номери – 38 шт.;
- кафе;
- кімнату відпочинку з баром;
- кухню;
- більярд;
- тренажерний зал;
- побутову кімнату (прання, прасування);
- технічне приміщення (котельня та ін.);
- інженерне забезпечення – міські комунікації.

Фінансова складова бізнес-плану готелю.

Розрахунковий період включає: будівництво будівлі (2 роки) і його подальшу експлуатацію.

а) інвестиційні витрати – 9-11,5 млн. грн.:

- ◆ вартість проведення будівельно-монтажних робіт – 400-600 тис. грн.
- ◆ благоустрій території, забезпечення паркових місць – 1,5 млн. грн.
- ◆ вартість передпроектних і проєктних робіт – 5,7 млн. грн.
- ◆ вартість устаткування і оснащення готелю – 1,4-2,4 млн. грн.
- ◆ бажано запланувати також непередбачені витрати.

б) поточні витрати можуть включати:

- ◆ витрати на оплату праці і відрахування в соцфонди;
- ◆ експлуатаційні витрати;
- ◆ витрати на ремонт готелю;
- ◆ можливо, орендна плата за земельну ділянку.

Фонди оплати праці (1 керівник і 3 людини обслуговуючого персоналу) складає 720 тис. грн в рік.

Експлуатаційні витрати складаються з витрат на електроенергію, водопостачання, теплогазопостачання, миючі засоби, продукти, послуги зв'язку і тому подібне, і складають 800-1000 тис. грн в період експлуатації будівлі. На етапі будівництва буде потрібно лише електроенергію і воду.

в) джерела доходів (у рік):

- ◆ дохід від номерного фонду – 3-3,5 млн. грн.
- ◆ дохід від харчування – 700-900 тис. грн.
- ◆ додатковий прибуток від більярда – 100-200 тис. грн.

Термін окупності проєкту складає 5 років, рентабельність 59%.

Якщо визначати термін окупності з використанням дисконтування, то він складе 6 років.

У ринковій економіці норма дисконту визначається, виходячи з депозитного відсотка по вкладах, але на практиці зазвичай застосовують більше значення, враховуючи інфляцію і ризики, зв'язані інвестиціями.

У подальшим можна розширити сферу послуг, пропонуючи, наприклад, послуги сауни.

ДОДАТОК 4

АНАЛІЗ БІЗНЕС-ПЛАНУ

Вступ

Весь процес створення нового підприємства проходить три стадії:

- розроблення концепції;
- планування;
- реалізація проєкту.

На стадії *планування відбувається формування бізнес-плану.*

«Управляти – це передбачати, а передбачати – це вже майже діяти» (А.Файоль).

Планування – це не просто вміння передбачати всі необхідні дії. Це також здатність передбачати будь-які несподіванки, які можуть виникнути по ходу справи, і уміти з нимисправлятися. Фірма не може повністю усунути ризик своєї діяльності, але здатна управляти їм за допомогою ефективного передбачення. Найбільш об'єктивну оцінку бізнесу дає бізнес – план.

Поняття «бізнес- план»

Бізнес-план – це система доказів успішності передбачуваного бізнесу (Л.Ф. Циферблат)

Бізнес план – це план розвитку бізнесу на майбутній період, в якому сформульовані предмет, основні цілі, стратегії, напрями і географічні регіони господарської діяльності, визначені цінова політика, ємкість і структура ринку, умови здійснення постачань і закупівель, транспортування, страхування і переробки товарів, чинники, що впливають на зростання або зниження доходів і витрат по групі товарів і послуг, що є предметом підприємства.

Бізнес-план – це письмовий документ, в якому викладено сутність підприємницької ідеї, шляхи й засоби її реалізації та схарактеризовано ринкові, виробничі, організаційні і фінансові аспекти майбутнього бізнесу, а також особливості управління ним.

Функції бізнес-плану

Бізнес-план має дві групи користувачів:

внутрішніх:

- ✚ ініціатор бізнес-ідеї;
- ✚ засновники;
- ✚ персонал фірми.

зовнішніх:

- Ⓜ потенційні інвестори;
- Ⓜ кредитори;
- Ⓜ партнери.

Традиційно **бізнес-план** розглядається як інструмент залучення необхідних для реалізації проєкту фінансових ресурсів. Зовнішні інвестори та кредитори ніколи не вкладатимуть гроші в бізнес, якщо не ознайомляться з ретельно підготовленим бізнес-планом. Такий план має

переконати потенційних інвесторів у тому, що підприємницький проєкт має чітко визначену стратегію успіху та заслуговує на фінансову підтримку.

Не менш важливою є і *внутрішня функція бізнес-плану*, в межах якої можна виділити два напрями його застосування:

1) як інструменту стратегічного планування та оперативного управління діяльністю підприємства. Розробка бізнес-плану вимагає визначення не тільки стратегічних напрямів і цілей діяльності, а й оперативних дій для досягнення таких. Тобто бізнес-план є основою поточного планування всіх аспектів діяльності підприємства, він сприяє глибшому усвідомленню працівниками особистих завдань, пов'язаних зі спільним для них бізнесом;

2) як механізму аналізу, контролю й оцінки діяльності підприємства. Бізнес-план дає змогу аналізувати, контролювати й оцінювати успішність діяльності в процесі реалізації підприємницького проєкту, виявляти відхилення від плану та своєчасно коригувати напрями розвитку бізнесу.

Отже, в умовах ринкової системи господарювання ***бізнес-план*** – це активний робочий інструмент управління, відправний пункт усієї планової та виконавчої діяльності підприємства; це документ, який визначає оптимальні за часом і найменш ризиковані шляхи реалізації підприємницького проєкту.

Види бізнес-плану

Залежно від типу інвестиційної ситуації в межах кожної класифікаційної ознаки можна виділити:

- ✚ ***повний бізнес-план комерційної ідеї або інвестиційного проєкту*** – виклад для потенційного партнера або інвестора результатів маркетингового дослідження, обґрунтування стратегії виходу на ринок, очікуваних фінансових результатів;
- ✚ ***бізнес-план фірми*** – виклад перспектив розвитку фірми на плановий період для ради директорів або зборів акціонерів, де обґрунтовуються необхідні обсяги інвестицій чи інших ресурсів;
- ✚ ***бізнес-план структурного підрозділу*** – виклад для вищого керівництва компанії плану розвитку господарської діяльності підрозділу для обґрунтування обсягів ресурсів, що централізовано виділяються підрозділу, або обсягів прибутку, що залишаються в розпорядженні підрозділу.
- ✚ ***регіональний бізнес-план***, в якому обґрунтовуються перспективи соціально-економічного розвитку регіону та обсяги фінансування відповідних програм для органів з бюджетними повноваженнями.

Структура бізнес-плану

Джерелами отримання інформації здебільшого є:

1. Власній досвід практичної діяльності у виробничій сфері.
2. Безпосередні контакти з майбутніми споживачами, постачальниками, торговими агентами. Відомості про конкурентів.
3. Рекламні матеріали, матеріали виставок, ярмарків, науково-практичних конференцій.
4. Статистична інформація про стан і тенденції розвитку галузі (сфери майбутньої діяльності).
5. Поточні, аналітичні огляди економічної та ринкової ситуації.
6. Публікації з питань діяльності підприємства.

У теорії і практиці немає жорстко регламентованої структури бізнес-плану. Вона може бути різною залежно від виконуваної функції: одна для підприємця, який розпочинає свою діяльність, інша – для діючого підприємства.

Елементи бізнес-плану

Бізнес-план складатися з таких розділів:

1. Можливості фірми (резюме). 2. Види товарів (послуг). 3. Ринки збуту товарів (послуг). 4. Конкуренція на ринку збуту. 5. План маркетингу. 6. План виробництва.	7. Організаційний план. 8. Правове забезпечення діяльності фірми. 9. Оцінка ризику і страхування. 10. Фінансовий план. 11. Стратегія фінансування

На кожному напрямі діяльності фірми встановлюють цілі і стратегії їх досягнення, які включають перелік необхідних заходів. За кожною стратегією визначаються відповідальні особи. Резюме повинно дати майбутнім кредиторам або інвесторам фірми (в тому числі акціонерам) відповідь на запитання:

- Що вони отримають в разі успішної реалізації бізнес-плану?
- Який ризик втратити гроші?

У цьому розділі вміщено інформацію, яка дає уявлення про фірму, а також всі необхідні дані, що характеризують її комерційну діяльність.

Складати бізнес план повинен сам керівник із залученням співробітників фірми і незалежних експертів.

Зміст бізнес-плану

Складові	Зміст
1. Титульний лист	А. Повна назва та адреса фірми Б. Імена та адреси засновників
2. Зміст бізнес-плану	А. Перелік основних розділів Б. Перелік таблиць, рисунків
3. Резюме	2—3 стор. тексту, де узагальнено ключові положення бізнес-плану
4. Галузь, підприємство та його продукція	А. Поточна ситуація і тенденції розвитку галузі Б. Підприємство і концепція його поведінки в галузі В. Опис продукції (послуг) Г. Стратегія зростання підприємства
5. Дослідження ринку та маркетинг-план	А. Покупці, місткість і динаміка росту Б. Конкуренція. Оцінка обсягу продажу В. Маркетингова стратегія Г. Політика ціноутворення і торгова політика, реклама
6. План виробництва	А. Виробничий процес Б. Приміщення, обладнання В. Постачальники сировини і матеріалів
7. Організаційний план	А. Форма організації бізнесу (організаційно-правова форма бізнесу) Б. Власники фірми і керівники В. Організаційна схема і розподіл обов'язків Г. Планування чисельності персоналу
8. Оцінка ризику і програма управління ним	А. Перелік можливих ризиків і проблем Б. Шляхи мінімізації ризиків
9. Фінансовий план	А. План доходів і витрат Б. Розрахунок безбитковості В. Рух грошової готівки Г. Баланс підприємства
10. Інвестиційний план	А. Потреба у фінансуванні Б. Використання фондів В. Повернення коштів інвесторам
11. Додатки (можливі)	А. Технічні дані про продукцію Б. Схеми виробничих потоків В. Організаційна схема

ВИСНОВОК

Бізнес-план – це план розвитку підприємства, необхідний для освоєння нових сфер діяльності, створення нових видів бізнесу.

Вдало розробивши бізнес-план, можна отримати надійний інструмент у змаганні з конкурентами і в розширенні своєї власної справи.

Бізнес-план надає можливість оцінити життєздатність підприємства в умовах конкуренції, дає орієнтири для першочергової діяльності, служить аргументом для одержання фінансової підтримки від зовнішніх інвесторів.

Бізнес-планування допомагає підприємцю:

- Ⓢ визначити ступінь життєздатності та майбутньої стійкості підприємства, зменшити ступінь ризику підприємницької діяльності;
- Ⓢ конкретизувати перспективи бізнесу у вигляді системи кількісних і якісних показників розвитку;
- Ⓢ привернути увагу, зацікавити, забезпечити підтримку з боку потенційних інвесторів фірми;
- Ⓢ отримати досвід планування, що розвиває перспективний погляд на свою компанію та її робоче середовище.

ЛІТЕРАТУРА

1. Олет Б. 24 кроки успішного стартапу / пер. з англ. Н. Палій. Київ : Книголав, 2019. 288 с.
2. Бланк С., Дорф Б. Священна книга стартапера. Як збудувати успішну компанію / пер. з англ. Н. Валецька. Київ : Наш формат, 2019. 512 с.
3. Гільбо К. Стартап на \$100. Як перетворити хобі на бізнес / пер. з англ. А. Ящук. Київ : Наш формат, 2017. 264 с.
4. Райз Е. Стартап без помилок. Посібник зі створення успішного бізнесу з нуля / пер. з англ. О. Яцини. Харків : Vivat, 2016. 368 с.
5. Вассерман Н. Дилеми засновника бізнесу. Як попередити помилки й уникнути їх під час створення стартапу / пер. з англ. А. Клімової. Харків : Vivat, 2017. 480 с.
6. Тіль П. Від нуля до одиниці. Нотатки про стартапи, або як створити майбутнє / пер. з англ. Р. Обухів. 3-є вид. Київ : Наш формат, 2016. 232 с.
7. Ворона Т. Стартап на мільйон. Харків : Vivat, 2017. 224 с.
8. Ries E. The Lean Startup. NY. : Crown Publishing Group, 2011. 320 p.
9. Thiel's P. Startup CS183. Notes Essay. URL: <https://gist.github.com/harperreed/3201887>.